

АЗИЙН БУДДИСТУУДЫН VI ЕРӨНХИЙ БАГА ХУРАЛ**Т.Содномдаржаа**

1982 оны 8-р сарын 16-18-ны өдрүүдэд БНМАУ-ын нийслэл Улаанбаатар хотноо Азийн Буддистуудын Энх тайвны Бага хурал (АБЭТБХ) ээлжит VI Ерөнхий бага хурал «Буддын энх амгалангийн үзэл санааг хэрэгжүүлье» уриан дор болж өнгөрөв. Ерөнхий бага хуралд Афганистан, АНУ, Балба, Бангладеш, Бутан, БНСВУ, ЗСБНХУ, Лаос, Монгол, БНАСАУ, Тайланд, Шриланка, Япон, Энэтхэг дэх төвүүдийн буддист байгууллагын төлөөлөгч зочид ажиглагчид оролцлоо. Мөн түүнд НҮБ, Дэлхийн энх тайвны зөвлөл, Ази, Африкийн улс түмний эв санааны нэгдлийн байгууллага, Христос шашинтны энх тайвны бага хурал зэрэг дэлхийн энх тайван, шашны олон улсын 10-аад байгууллагын зочид төлөөлөгчид оролцсон байна. VI Ерөнхий бага хуралд БНМАУ, ЗСБНХУ, БНСВУ, БНАЛАУ, Кампучи зэрэг улсын засаг төрийн тэргүүн нар болон ЮНЕСКО, Олон улсын оюутны холбоо, Москва болон бүх оросын Патриарх Пимен Төв Ази болон Казакстаны Лалын шашинтны төв захиргаа, БНАГУ-ын энх тайвны зөвлөл, Японы энх тайван зэвсэг хураал бага хурлаас баярын илгээлт ирүүлсэн бөгөөд тэдгээрт тус бага хурлын үйл ажиллагааг өндрөөр үнэлж, VI Ерөнхий бага хуралд оролцогсдод халуун баяр талархал илэрхийлсэн байна.

VI Ерөнхий бага хурал дээр АБЭТБХ-ын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Ч.Жүгдэр тус байгууллагын үйл ажиллагааны тадаар үндсэн илтгэл тавьж, түүндээ АБЭТБХ-ын V Ерөнхий бага хурлаас хойшхи хугацаанд тус хөдөлгөөний явуулсан үйл ажиллагаанд дүгнэлт өгч хөдөлгөөний өмнө тавигдаж байгаа цаашдын зорилтыг тодорхойлов. Бүгд хуралдаан дээр Азийн буддистуудын энх тайвны бага хурлын салбар комиссууд, үндэсний төвүүдийн тайланг тавив. Бүгд хуралдаанаас гадна хоёр салбар комиссын хуралдаан боллоо.

VI Ерөнхий бага хурлаас «Улаанбаатарын уриалга», «Азийн буддистуудын энх тайвны бага хурлын Ерөнхий тогтоол», «Ливаны эсрэг Израилийн түрэмгийллийн талаархи VI Ерөнхий бага хурлын мэдэгдэл» «Азийн буддистуудын энх тайвны бага хурлын шинэ дүрэм», «БНМАУ-ын Ардын Их Хурлын Тэргүүлэгчдийн дарга Ю.Цэдэнбалын илгээлтийн хариу илгээлт», «VI Ерөнхий бага хурлын албан мэдээ» зэрэг үндсэн баримт бичгийг батлан гаргажээ.

VI Ерөнхий бага хурал зохион байгуулалтын асуудал хэлэлцэж Азийн буддистуудын энх тайвны бага хурлын ерөнхийлөгчөөр Монголын буддистуудын төвийн тэргүүн хамба лам Х.Гаадан, дэд ерөнхийлөгчөөр их ламтан К.Бакула (Энэтхэг), Ш.Мибу (Япон), Тхич Минх Чау (Вьетнам), ерөнхий нарийн бичгийн даргаар Ч.Жүгдэр (Монгол) нарыг сонгосон байна.

VI Ерөнхий бага хурал хамтран ажиллах харилцан ойлголцсон байдалд болж өнгөрөв.

Чингэж тус бага хурал энх тайвны төлөө Азийн буддистуудын хөдөлгөөний түүхэнд чухал үйл явдал болж дэлхий дахины өнөөгийн байдалд дүн шинжилгээ өгч тус хөдөлгөөний цаашдын зорилт, түүнд буддистуудын оруулах үйл ажиллагааны өрнөлтийн чухал чухал асуудлыг хөндөн хэлэлцжээ.

Азийн буддистуудын энх тайвны бага хурлын VI Ерөнхий бага хурлын Ерөнхий тогтоолд дэлхийн улс түмний харилцаан дахь өнөөгийн уур амьсгалыг тодорхойлохдоо: «80-аад оны эхэн үе бол олон улсын байдал эрс хурцдаж дэлхий дахинаа хямрал сэргэлдөөнийг хүчтэй болгож, тив дэлхийг хамарсан цөмийн дайны аюул занал нэмэгдсээр байна. Империалист түрэмгий харгис хүчин энх тайвны эрх ашигт дайсагнасан харш бодлого явуулж байгаагийн улмаас цөмийн дайны аюул ийнхүү бий боллоо» гэжээ.

Үнэхээр ч, улс түмний харилцаанд төвөгтэй, ноцтой хурцадмал асуудлууд гарсаар байна. Америкийн империалист харгис хүчин, түүний хань хамсаатнууд эвсэн сүлбэлдэж олон улсын намжмал байдлын үйл явцыг зэвсэглэлээр хөөцөлдөн бусниулж цэрэг улс төрийн сэргэлдөөнийг дэвэргэх түүнийг шатлан өргөжүүлэх бодлогыг илэрхий явуулах болов. Тэрчлэн олон улсын харилцаанд хүчээр түрээ барих, айлган сүрдүүлэх бусдын дотоод хэрэгт хөндлөнгөөс ичгүүр сонжуургүй оролцох түрэмгий бодлогоо тэд даамжируулж байна. АНУ цэргийн баазуудаа Ази, Номхон далайн сав газруудад нэмэн байрлуулсаар байгаа бөгөөд тэднийхээ хүчин чадлыг шинэчлэн «сайжруулж» байна. Нөгөө талаар Японд милитаризмыг сэргээх хандлага идэвхжиж НАТО-гийн орнуудыг зэвсэглэх явдлыг АНУ тал бүрээр дэмжиж байна.

Энэхүү нөхцөл байдалд тус ерөнхий бага хурал тодорхой дүгнэлт хийж буддистуудын өмнө зогсож буй дараахь зорилтуудыг дэвшүүлсэн болно. Үүнд:

-Улс түмний амар амгалан, аз жаргалтай амьдрах ариун эрхийг хамгаалахын тулд өөр өөрийн улс орон, бүс нутагт дайны аюул, зэвсэглэлээр хөөцөлдөхийн эсрэг зэвсэг хураахын төлөө хөдөлгөөнийг газар сайгүй өрнүүлэх:

-Энх тайван аюулгүй байдлыг хангах, харилцан итгэж ойлголцох явдлыг бэхжүүлэх сайн хөршийн харилцааг хөгжүүлэх, Ази болон дэлхий дахины улс орон, ард түмний хооронд хүч хэрэглэхийг хориглоход чиглэсэн энхийг эрхэмлэгч улсуудын санаачилга саналыг дэмжихэд өөр өөрсдийн орны өргөн олон нийтийн санаа бодлыг дайчлахад идэвхтэй тус дөхөм үзүүлэх:

-Цөмийн зэвсгийг түрүүлж хэрэглэхгүй байх тухай ЗСБНХУ-ын үүрэг амлалтанд халуун баяр хүргэж ийм хатуу үүрэг амлалтыг цөмийн зэвсэгтэй бусад гүрнээр авахуулахын төлөө идэвхтэй тэмцэх;

-Империалист харгис бүлгийнхэн болон тэднийг дэмжигч Ази дахь хүчний өнгөлзлөгийн эсрэг тэмцэж, улс түмний бүрэн эрхт байдал, тусгаар тогтнолыг эвдэн бусниулах, хөндлөнгөөс оролцох бодлогыг хэрэгжүүлэх зэвсэг болж байгаа цөмийн бааз, эвслийг устган түүнийг шинээр байгуулахгүй байлгах;

-Цөмийн дайны аюул занал өсөн нэмэгдэж зэвсгээр хөөцөлдөх, түгшүүртэй байдал хурцдахын эх үүсвэрийн талаар болон намжмал байдлыг сахин хамгаалж бэхжүүлэхийн чухлыг өргөн тайлбарлах:

--Үндэсний болон олон улсын байгууллага, дайны эсрэг шашны болон шашны бус өргөн олны хөдөлгөөний шугамаар энх тайвныг сахин хамгаалах, зэвсэг хураахын төлөө, зэвсгээр хөөцөлдөх явдлын эсрэг явуулж байгаа энхийг тэтгэгч тэмцэл кампанит ажилд бүх талын дэмжлэг туслалцаа үзүүлэх;

-Үндэсний, бүс нутгийн болон олон улсын хэмжээнд энх тайвны аян, нийтийн жагсаал цуглаан, хурал семинар, симпозиум болон гарын үсэг цуглуулах, илгээлт өргөх зэрэг энх тайвныг тэтгэгч олон нийтийн арга хэмжээг санаачлагч, идэвхтэй оролцогч нь байх:

АБЭТБХ-ын Дүрмийн эрмэлзэх зүйл болон АБЭТБХ-ын зэвсэг хураах комисс, үндэсний төвүүдийн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх, Панчаширагийн зарчмыг түгээн дэлгэрүүлэх, залуучууд эмэгтэйчүүдийг энх тайвны үзэл санаагаар хүмүүжүүлэхэд бүх талын дэмжлэг үзүүлэхийг бүх буддистуудад хандаж VI Ерөнхий бага хурлаас гаргасан «Улаанбаатарын уриалгад» тодорхойлсон байна.

Эдгээр дэвшүүлсэн зорилтоос үзэхүл энхийн төлөө тэмцэлд Азийн буддистуудын энх тайвны бага хурал юуны өмнө энхийн төлөө тэмцэгч бүх хүчинтэй нягт хамтран ажиллах, харилцан ойлголцсоны үндсэн дээр цэрэг дайны аюул заналыг сэргэмжлэн зайлуулж намжмал байдлыг улам далайцтай эрч хүчтэй болгохын төлөө энхийг эрхэмлэгч бусад бүх хүчинтэй хамтран шаргуу тэмцэхийг уриалжээ.

Намжмал байдлыг тууштай хэрэгжүүлэх явдал орчин үеийн олон улсын харилцааны амин чухал эрх ашиг болж байна. Энэ нь хүн ам шигүү оршин суудаг Ази тивд энх амгалан аюулгүй байдлыг бэхжүүлэх угтвар таатай нөхцлийг бий болгох юм.

Ази тивийн улс түмний харилцааны өнөө үеийн онцлог шинж нь АНУ тэргүүтэй империализмын харгис хүчний санаархалыг хамтын хүчээр няцааж, тус бүс нутгийн ард түмэн энх амгалан аж төрөхийн төлөө эрх тэгш найрсаг хамтын ажиллагааг өрнүүлэн үндэсний тусгаар тогтнол бүрэн эрхт байдлаа хамгаалахын төлөө тэмцэх шийдвэр төгс байгаагаар тодорхойлогдож байна. Хөрш улсуудын бүрэн эрх, газар нутгийн халдашгүй дархан байдалд өнгөлзөх, цэрэг-улс төр, эдийн засгийн шахалт даралт үзүүлэх, тэдний дотоод хэрэгт хөндлөнгөөс орох, элдвээр гүтгэх хагалан бутаргахад чиглэсэн АНУ-ын балмад явуулгыг тус бага хурал эрс шүүмжлэн хэлэлцэв. Тухайлбал Ливаны болон палестины ард түмний эсрэг үргэлжлүүлсээр байгаа Израилийн түрэмгийлэгчдийг буддистууд зэвүүцэн сэтгэл гүнээ түгшиж байгаагаа илэрхийлэн эрс шүүмжиллээ.

Ливанд Израилийн үйлдэж байгаа түрэмгийлэлтэй холбогдуулан тус VI Ерөнхий бага хурлаас гаргасан мэдэгдэлд: Ливаны нутаг дэвсгэр дээр израилийн сионистуудын үйлдэж байгаа бузар булай ялт хэргийг шударга хүн бүр тэвчин өнгөрч чадахгүй. Дайны гал түймэрт ямар ч гэм зэмгүй энгийн номхон оршин суугчид эмэгтэйчүүд, өвгөд хөгшин хүүхэд багачууд хэлмэгдэж байна. Израилийн түрэмгийлэгчид өөрийн түнш АНУ болон тэднийг ивээн тэтгэгчдийн их хэмжээгээр нийлүүлж байгаа үй олноор хөнөөгч хамгийн хүнлэг биш зэвсгийг хэрэглэж байна гэдгийг тэмдэглэж цааш нь Ливанд Израилийн одоо үйлдэж байгаа түрэмгийлэлтэй холбогдуулан НҮБ-ын Аюулгүйн Зөвлөлөөс гаргасан шийдвэрүүдийг бид бүрэн дэмжиж, тэдгээрийг нэн даруй хэрэгжүүлэхийг эрс шийдвэртэй шаардаж байна. Хэрэв дэлхийн хамтын нийгэмлэгийн шаардлагыг түрэмгийлэгчид үл тоомсорлосон хэвээр байвал израилийн даварсан булаан эзлэгчдийг хазаарлан зогсоохын тулд НҮБ хатуу хориг тавих ёстой. Шударга ёс ялж палестины араб түмний аж төрөх, эрх чөлөөтэй тусгаар тогтнон хөгжих эрхийг хангах ёстой гэж мэдэгдсэн байна.

Түүхийн ёсоор бүрэлдэж тогтсон Арабын ард түмний өлгий нутгаас Израилийн булаан эзлэгчдийг зайлуулах, Палестины ард түмэнд эрх нөлөө, тусгаар тогтнол, нутаг дэвсгэрийн бүрэн бүтэн байдлыг хангах тэд өөрийн төр улсаа байгуулах ёстой бөгөөд Палестины араб ард түмэн төрсөн нутагтаа буцаж очих, палестины биеэ даасан улсыг уугуул

нутагт нь байгуулахгүйгээр Ойрхи Дорнодод шударга ёс, бат бэх энх тайван аюулгүй байдал тогтоож чадахгүй юм.

VI Ерөнхий бага хурлын үндсэн баримт бичгүүдэд Азийн олон нийтийн дунд тус хөдөлгөөний нэр хүнд үр нөлөө өсөж, түүний үйл ажиллагаа идэвхжиж байгааг тэмдэглэж Азийн буддистуудын энх тайвны бага хурлын үндэсний төвүүдийн үйл ажиллагааг өргөжүүлэн бэхжүүлж идэвхжүүлэх, улс түмний хоорондын энх тайван найрамдлын төлөө тэмцэж байгаа шашны ба шашны бус байгууллагуудтай хамтын ажиллагаагаа гүнзгийрүүлэхэд оннгой анхаарал тавихыг уриалсан байна. Сүүлийн үед энх тайван, хамтын ажиллагааг тогтоон хөгжүүлэхийн төлөө янз бүрийн шашны байгууллага, тэдний лам нар харилцан ойлголцож хамтарч ажиллах хандлага өргөжиж байна. Хамтарч ажиллаж, тулгарсан бэрхшээлийг даван туулах явдал түүхийн аль ч цаг, үед аливаа газар оронд харилцааны чухал хэлбэр байсаар ирэв. Тэгэх тусмаа энхийн төлөө үйлсэд шашинтнууд өөр хоорондоо, тэрчлэн бусад олон нийтийн байгууллагатай хамтарч ажиллах нь өнөө үед багагүй ач холбогдолтой юм. Үүнтэй холбогдуулан, орчин үеийн тулгамдмал асуудлыг шийдвэрлэхийн төлөө үйлсэд АБЭТБХ нь засгийн газрын бус олон улсын байгууллагуудын хооронд холбоо хэлхээ тогтоож үйл ажиллагаагаа өргөжүүлж байна.